

Historie APA a „parasportu“

Klára Dad'ová
Katedra ZTV a TVL

Historie vztahu „jedinec s postižením“ a PA

terapeutické cvičení lze vystopovat už ve staré **Číně** (3000 p.n.l.) - nejstarší zprávy v knize Kong-Fu, kde se mezi léčebnými prostředky uvádí dechová gymnastika, cvičení při zlomeninách, masáže apod.

Indie - jóga - záznamy v indických knihách Védách - aktivní a pasivní pohyby, DG, masáže byly prováděny, ale ve spojení zejména s náboženskými obřady

Řecko - individuální speciální gymnastika, doplňovaná masážemi a dietou, léčebná cvičení jedním z druhů tělesných cvičení (druhy: přírodní - běh, plavání..., vojenská - hody, střelba, ..., náboženská - hry a tance, ..., léčebná)

Řím - názor, že tělesný pohyb posiluje nemocné, Galenus léčil pohybem, dietou, masážemi a činností

feudalismus: temno, úpadek věd ve středověku včetně lékařství

16. stol. - 1. zprávy o TV a léčebných přístupech, navazujících na Řecko

17. stol. - **1. křeslo na kolech** - wheelchair

začátek 19. stol. - systém lékařské gymnastiky vyvinutý Perem Lingem ve **Švédsku** - nápravná gymnastika dle anatomických a fyziologických principů, každý cvik měl účel, konstrukce cvičebního nářadí, cílem byl všestranný rozvoj

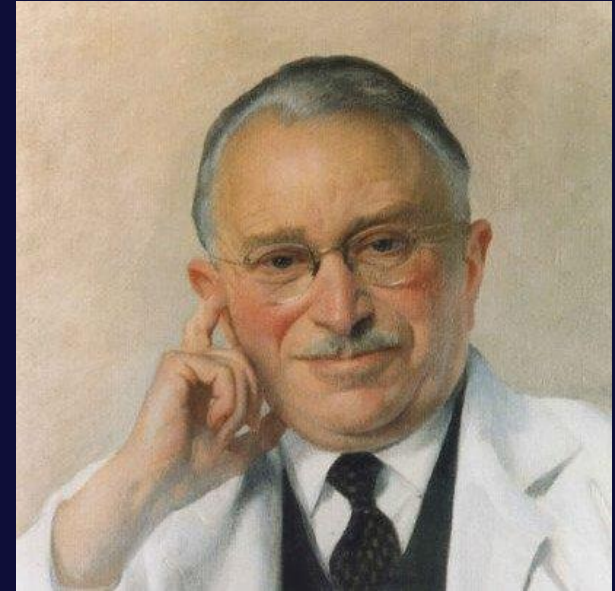
konec 19. stol. - **první závody v běhu s účastí amputovaných (chůze, běh) - 1890**
v Londýně závody s účastí 2 tělesně postižených s dřevěnými protézami, 1895
ve Francii běh amputovaných s účastí 67 závodníků, z toho 1 žena, vznikají sportovní kluby pro neslyšící v Berlíně

Historický přehled sportu OSP

- až 19-20. stol. (1900-1930) - od preventivního a medicínsky orientovanému přístupu ke sportovně orientovanému přístupu
- 1924: 1. Světové hry neslyšících
- WW2: potřeba center pro postižené veterány-potřeba léčení, rehabilitace, i sportovního vyžití - první rehabilitační centrum pro těžce tělesně postižené vojáky - založeno lékařem Sirem Guttmanem ve Stoke Mandeville, Aylesbury (VB) - počátek sportu zdravotně postižených a paralympijského hnutí
- 1945: 1. Světové zimní hry neslyšících
- 1952: 1. Mezinárodní hry postižených (Velká Británie)
- 1960: 1. Letní Paralympijské hry (Itálie - Řím)
- 1968: vznik mezinárodního hnutí Speciálních Olympiád (USA)
- 1976: 1. Zimní Paralympijské hry (Švédsko - Ornskoldsvik)

Sir Ludwig Guttmann

- „The father of Paralympics“, „Poppa“
- Průkopník v léčbě a poskytování nových životních šancí lidem po poranění míchy
- narozen 3.7. 1899 v Tostu v Německu /dnešní Toszek v Polsku/
- židovská víra
- jako dítě setkání s chlapcem s paraplegií
- dobrovolnictví v nemocnici
- Univerzity: Breslau (nyní Vratislav-Wroclaw), Freiburg - lékař
- Neurochirurgická jednotka v Hamburku (pouze rok), poté Breslau, nejdříve jako asistent prof. Foerstera, poté jako neurolog židovské nemocnice
- Křišťálová noc (9.11.1938), vyšetřování Gestapem, odebrání pasu, výjimka v prosinci - vízum na 2 dny do Velké Británie, nabídka grantu - emigrace (březen 1939)

obr.: <https://www.paralympicheritage.org.uk/professor-sir-ludwig-guttmann>

- Oxford 1039-44
- 1944-1966 Stoke Mandeville - **The National Spinal Injuries Centre**

Film „The best of men“ (Nejlepší muži)

dr. Vojmír Srdečný

- narozen 6. 10. 1919 v Albrechticích nad Orlicí ve východních Čechách
- gymnázium - nápravný tělocvik s Františkem Škvárou
- v roce 1938 se zúčastnil všesokolského sletu v Praze
- v roce 1939 byl přijat do Ústavu pro vzdělání profesorů tělesné výchovy v Praze
- po pěti týdnech studia byl 17. listopadu 1939 zatčen na Švehlově koleji gestapem a spolu s dalšími studenty deportován do koncentračního tábora Sachsenhausen - Oranienburg
- po jednom roce, jednom měsíci a jednom dni byl propuštěn s dalšími studenty
- roku 1947 nastoupil do Rehabilitačního ústavu v Kladrubech
- v letech 1949 - 1959 pracoval v lázních ve Velkých Losinách, poté návrat do Kladrub
- od roku 1964 odborným asistentem na katedře tělesné výchovy Pedagogické fakulty v Hradci Králové
- od roku 1990 vyučoval zdravotní tělesnou výchovu na VOŠ PALESTRA
- vedoucí výpravy sportovců na paralympiádu v Arnhemu (1980)

Kladrubské hry

„rehabilitačního efektu při sportovních hrách může být dosaženo téměř bezděčnou činností, poněvadž vůle a pozornost jsou zaměřeny na úspěšné zakončení pohybového úkolu a celkový průběh her, kdy je nezbytné zachovávat všechna pravidla. Rozvíjejí a upevňují se pohybové návyky, ale je zde i vliv na rozvoj volných vlastností: iniciativnost, rozhodnost, samostatnost, kázeň, sebeovládání a týmová spolupráce.“ (Srdečný, 1977)

1. Kladrubské hry trvaly 10 dní, 15. - 24. dubna 1948, za účasti 82 závodníků

disciplíny sportovní, kulturní a ústavní

konání her však bylo po kontrole z ministerstva zdravotnictví pozastaveno na 10 let

1960 - 2002 se konaly hry 2x ročně

	Kladrubské hry	Hry ve Stoke Mandeville
Zakladatel	Vojmír Srdečný, učitel tělesné výchovy, nar. 6. října 1919 Albrechtice nad Orlicí, východní Čechy	Ludwig Guttmann, lékař, specialista na míšňí léze nar. 3. července 1899 Tost, Německo (dnes Toszek, PL)
Datum	15. - 24. dubna 1948	29. července 1948 (v den zahájení olympijských her v Londýně)
Délka her	10 dní	1 den
Sportovců	82 (muži i ženy)	16 (14 mužů a 2 ženy)
Účastníci	všichni pacienti z RÚ Kladruby, někteří z nich vozíčkáři	zranění váleční veteráni používající vozík ze 2 institucí: Ministry of Pensions Hospital ve Stoke Mandeville a Star and Garter Home for Injured War Veterans v Richmondu
Disciplíny	22	1
Jaké	15 sportů a dále 7 kulturních a ústavních disciplín, tým / indiv.	lukostřelba

Mezinárodní organizace zastřešující sport zdravotně postižených

- 1924: **ICSD** - International Committee of Sports for the Deaf-Deaflympics (*neslyšící*)
- 1952: **ISMWSF** - International Stoke Mandeville Wheelchair Sport Fed. (*vozíčkáři*)
- 1964: **ISOD** - International Sports Organisation for the Disabled (*tělesně postižení ost.*)
- 1978: **CP-ISRA** - Cerebral Palsy - International Sports and Recreation Association (*DMO*)
- 1981: **IBSA** - International Blind Sports Association (*nevidomí*)
- 1986: **INAS** - International Federation for sport for para-athletes with an intellectual disability, nyní **VIRTUS** (*mentálně postižení*)
- 2004: **IWAS** - International Wheelchair and Amputee Sports Federation (ISOD + ISMWSF)

Mezinárodní paralympijský výbor

1989: IPC = International Paralympic Committee
(členové: IWAS, CP-ISRA, IBSA, INAS)

motto: *"Spirit in motion"* (dříve *Body, Mind, Spirit*)

- zadává a koordinuje organizaci paralympijských her a mistrovství světa pro zdravotně postižené sportovce sdružených mezinárodních federací
- prosazuje integraci sportu zdravotně postižených do mezinár. hnutí nepostižených sportovců při zachování identity ZP
- podporuje vzdělávací a rehabilitační programy, výzkumy
- sportem usiluje o rozšiřování příležitostí pro zdravotně postižené osoby

Paralympijské hry

- vrcholná soutěž pro špičkové sportovce s různým postižením
- schopnosti, zkušenosti a potřeby paralympioniků rovnocenné s olympioniky
- je třeba projít kvalifikací a výběrem do národního týmu
- 4-letá perioda, v sudých letech, krátký odstup po OH, obvykle stejné místo
- odlišnost: klasifikace, nižší konkurence?, požadavky na časovou koordinaci her a financování

Příklady sportů: lukostřelba, atletika, boccia, cyklistika, jezdeckví, fotbal (5, 7), goalball, plavání, vozíčkářský basketbal, vozíčkářské rugby, vozíčkářský tenis, vozíčkářský šerm, tanec vozíčkářů, volejbal, stolní tenis, veslování, alpské a severské lyžování (+ snb), vozíčkářský curling, parahokej

Problematika dopingu v „para“ sportu

- systematické kontroly prováděny od Barcelony, 1992
- LPH Atény 2004: přistiženo 7 vzpěračů (Azerbajdžán, Irán a další) - zákaz soutěží na 2 roky, u některých celoživotně
- Seznam zakázaných látek:

UK Sport drug information database :

www.uksport.gov.uk/did/

Mezinárodní paralympijský výbor : www.paralympic.org

- otázka medikace ??!! Pokud je užívaná látka na seznamu zakázaných látek, žádá se o terapeutickou výjimku - Therapeutic Use Exemption (TUE): lze v případě, že by bylo poškozeno zdraví při vysazení léku, není jiná alternativní léčba a terapeutická dávka nemá aditivní efekt na výkonnost sportovce

Světové hry neslyšících (Deaflympics)

- vrcholné světové soutěže pro sluchově postižené, od roku 1924
- zejména vlivem specifického způsobu komunikace se konají odděleně - celé hnutí je nezávislé na paralympijském
- v lichých letech, pořádané CISS (ICSD) vždy rok po Paralympiádách
- soutěží se bez rozdílu (stejně jako mentálně postižení) stupně postižení, způsobilý je ten, kdo má poruchu sluchu větší než 55 dB na lepším uchu měřeno třítonovou frekvencí na 500, 1000 a 2000 Hz)
- **Letní sporty:** atletika, badminton, basketbal, beach volejbal, bowling, cyklistika, fotbal, házená, judo, karate, orientační závr, střelba, plavání, stolní tenis, taekwondo, tenis, volejbal, vodní polo, zápas
- **Zimní sporty:** alpské a severské lyžování, curling, hokej, snowboarding

Speciální olympiády (Special Olympics, SO)

- od r. 1968 (založeno E. Kennedyovou)
- příležitost celoročního sportovního tréninku a sportovních soutěží v různých sportech olympijského typu pro lidi s mentálním postižením
- základní ideou je nabídnout mentálně postiženým společenství vzájemné rovnosti, akceptování a respektu
- ve 4-letých cyklech
- vstupní limit IQ : 80
- výkon je v SO chápán jako individuální, sportovci rozděleni do skupin po osmi dle své výkonnosti, každý oceněn
- **letní sporty**: atletika, plavání, gymnastika, tenis, stolní tenis, badminton, kuželky, cyklistika, golf, vzpírání, plachetnice, jezdeckví, kolečkové bruslení, kopaná, házená, košíková, volejbal, softbal,
- **zimní sporty**: sjezdové lyžování, běh na lyžích, krasobruslení, rychlobruslení, šálový hokej
- **SJEDNOCENÉ SPORTY** = stejný počet účastníků s mentálním postižením a bez něj (specifický program v rámci Speciálních Olympiád)

Český svaz tělesně postižených sportovců (ČSTPS)

nestátní nezisková organizace, právní formou spolek, zaštiťující sportovní aktivity osob s pohybovým postižením (amputace, míšní léze a další typy postižení ať již vrozené, nebo v průběhu života získané vlivem úrazu nebo nemoci) od úrovně rehabilitační, rekreační až po výkonnostní a vrcholovou

- atletika
- badminton
- ragby vozíčkářů
- plavání
- stolní tenis
- tenis
- triatlon
- florbal vozíčkářů
- kuželky
- lukostřelba

- sjezdové lyžování
- orientační běh
- střelba
- šachy
- powerchair hokej

IWAS

Česká asociace tělesně handicapovaných sportovců (ČATHS)

- novější organizace (2005), která vznikla po vystoupení ČSTPS z ČPV
- sdružuje sportovce, kteří odešli z ČSTPS
- atletika, basketbal na vozíku, boccia, curling, cyklistika, golf, hokej stojících, jachting, jezdeckví, lukostřelba, plavání, rugby vozíčkářů vozíku, sjezdové lyžování, sledgehokej, stolní tenis, střelba, veslování, volejbal sedících, vzpírání
- **tréninková poradna**

Česká federace Spastic Handicap (ČFSH)

- atletika
- boccia
- curling
- cyklistika
- lukostřelba
- stolní tenis
- snowboard
- závěsný kuželník

CP-ISRA

Český svaz zrakově postižených sportovců (ČSZPS)

- atletika
- bowling
- cyklistika
- fotbal
- goalbal
- judo
- kuželky
- lyžování
- plavání
- show-down
- šachy
- vodní sporty
- vzpírání
- zvuková střelba

IBSA

Český svaz neslyšících sportovců (ČSNS)

- atletika
- badminton
- beach volejbal
- bowling
- cyklistika
- fotbal
- hokej
- lyžování
- orientační běh
- plavání
- snowboard
- střelectví
- stolní tenis
- tenis
- volejbal

- futsal
- kuželky
- šachy

ICSD

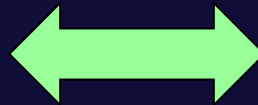
4000

Sport osob s postižením intelektu

- atletika
- basketbal
- cyklistika
- florbal
- futsal
- kopaná
- košíková
- lyžování
- nohejbal
- plavání
- přehazovaná
- přespolní běh
- stolní tenis
- tenis
- turistika
- veslování

ČSMPS

VIRTUS

SO

SOI

Sjednocené sporty:

- Volejbal
- Hokejbal
- Fotbal
- Stolní tenis
- Bowling
- Bocce
- Floor hokej
- Přizpůsobené sporty:

Víceboj (hody, skoky, kuželky, slalom, překážky..)

Český svaz vnitřně postižených sportovců

- kardiovaskulární, metabolická, respirační, nádorová onemocnění, chronický únavový syndrom, alergie, epilepsie atd.
- většinou jen rekreační a rekondiční formy
- je členem ČPV a UZPS
- většinou kluby kardiaků, transplantovaných, dialyzovaných
- volejbalové turnaje

- další organizace v této oblasti většinou nabízí :
 - pravidelná rehabilitační cvičení
 - rekondiční pobyty
 - letní a zimní rehabilitační tábory pro děti
 - poradenství: práva, přídavky, speciální pomůcky
 - zapůjčování speciálních pomůcek (rehabilitačních a kompenzačních)
 - časopisy
 - semináře

Národní profesní organizace

- Česká asociace aplikovaných pohybových aktivit (ČAAPA)
- materiály
- workshopy
- konference
- ocenění
- časopis APA v teorii a praxi

<http://www.caapa.cz/index.php/casopis-apa>

Mezinárodní profesní organizace

- **Obecné:**

- IFAPA = International Federation of APA
- EUFAPA = European Federation of APA

- **Vzdělávací:**

- IMAPA
- EUDAPA

Open Day Online
European Conference in Adapted Physical Activity
22 October 2020

PRESENTATION
Dear APA friends and colleagues
As probably you know, the Organizing Committee of EUFAPA 2020 and the EUFAPA board took the hard decision for cancelling EUFAPA 2020, to be held at the Miguel Hernández University in Elche (Spain) on 21-23 October.
The uncertainty of the coronavirus pandemic stills impacting many countries, provoking travel restrictions. In this scenario, we would like to invite you for participating in an Open EUFAPA Day, to be held online on 22nd October. You can find below the program for that day, inviting you to join us and celebrate this APA day.
Welcome to EUFAPA 2020 Lite!
Raul Reina and Alba Roldan

9:00 – 10:30. Invited Keynote
What the UN Sustainable Development Agenda and Resulting Sports Sector Movement Towards Inclusion Means for APA
Aisling Clardy
UNESCO Chair titled 'Transforming the Lives of People with Disabilities, their Families, and Communities Through Physical Education, Sport, Recreation and Fitness', IT Tralee, Ireland.

11:00 – 13:00. Invited Symposium
Is inclusion the end of the Adapted Physical Activity?

Yves Vanlanduyck
Katholieke Universiteit Leuven,
Director of the International Master
in Adapted Physical Activity (IMAPA)

Aija Klavina
Latvian Academy of
Sport Education,
EUFAPA President

Justin Haegele
Old Dominion University,
Department of Human
Movement Sciences

15:00 – 17:00. Parallel Symposiums on EU APA Projects

The IDEAL approach to enhance long-term involvement in physical activity and sport for people with intellectual disabilities
PROJECT COORDINATOR: Debbie Van Biesen
KU Leuven, Department of Rehabilitation Sciences

Health Behaviours in School-aged Children (HBSC) Study and Disabilities: International Perspectives
PROJECT COORDINATOR: Kwok Ng
University of Eastern Finland, Finland, University of Limerick, Ireland

"What does inclusion in sport means in practice?": Learnings from the SEDY 2 (Sport Empowers Disabled Youth 2) project.
PROJECT COORDINATOR: Alke Kerkstra
InHolland University of Applied Sciences, Netherlands

18:00 – 19:00. EUFAPA General Assembly

REGISTER HERE

www.eucaps2020.com [Eucapa Elche](https://www.facebook.com/EucapaElche) [@eucaps2020](https://www.instagram.com/eucaps2020)

Závěrem...

*” Sport by se měl pro postiženého stát
hybnou silou, která mu pomůže nalézt nebo
obnovit vztah k okolnímu světu a tím i ke
svému uznání coby rovnocenného a
plnoprávného občana...”*

Sir Ludwig Guttman